

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเร่งรัดพัฒนา เพื่อความอยู่รอดของชาติ และเพิ่มพูนคุณภาพของชีวิตให้แก่ประชาชน การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อุตสาหกรรมและอื่น ๆ ย่อมต้องอาศัยประชาชนที่มีความสามารถเป็นกำลังอันสำคัญ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ

จุดประสงค์ในการพัฒนาประชากร ก็คือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ลักษณะและพฤติกรรมของเขาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนส่วนใหญ่นั้นจะช่วยสนับสนุน และไม่ขัดขวางการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงควรเป็นไปอย่างมีขั้นตอน คือ เริ่มด้วยการจำกัดจำนวนการเกิดของประชากรแล้วปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ประชาชน และสร้างนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้แก่ประชาชน (ดวงเดือน พันธุนาวิณ 2520 : 1)

การพัฒนาคุณภาพประชากร จำเป็นต้องจำกัดพลเมืองให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองและทรัพยากรธรรมชาติ เพราะการมีพลเมืองมากเกินไปไม่สอดคล้องกับสภาพดังกล่าวข้างต้น รัฐย่อมไม่สามารถจัดการศึกษาอบรมให้บริการต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมปริมาณการเพิ่มของประชากร ไม่ให้เพิ่มเร็วเกินไป การเสริมสร้างคุณภาพให้แก่ประชาชนจำนวนพอเหมาะย่อมทำให้มีประสิทธิภาพได้มากกว่าประชากรที่มีจำนวนมาก การปลูกฝังความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นการสร้างคุณภาพด้านหนึ่งนั้นก็ได้แก่ การก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม ถ้าประชากรมีจริยธรรมสูง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ก็ย่อมช่วยให้สามารถพัฒนาประเทศได้

อย่างรวดเร็ว ส่วนการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศนั้นมีอยู่หลายประการ เช่น การรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น เมื่อพิจารณาคุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าเยาวชนของเราส่วนใหญ่ ยังขาดคุณสมบัติดังกล่าวอยู่มาก ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ของเด็กไทย ทางด้านความคิดสร้างสรรค์

✓ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการคิดและการกระทำเป็นการบุกเบิกความก้าวหน้า ทั้งทางด้านเทคโนโลยี และวิทยาการทั้งปวง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของทอร์แรนซ์ (Torrance : 1962a : 17) ที่ว่า ในบรรดาความคิดทั้งหลาย ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก เพราะลักษณะที่ดีเด่นของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่หลายประการ และที่สำคัญยิ่งก็คือ การมีความคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นในสมองแล้วแปรความคิดนี้ออกมาเป็นการกระทำ ความคิดสร้างสรรค์จึงก่อให้เกิดการผลิตขึ้น และยังเป็นการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ทางการศึกษา ได้ก่อให้เกิดแนวคิด ทฤษฎีและวิชาการใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาศิลปะ คนตรีก็ได้ก่อให้เกิดผลงานใหม่ ๆ ทางด้านวรรณกรรมและศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ทั้งทางด้านอารมณ์และประโยชน์ใช้สอย ส่วนความคิดสร้างสรรค์ทางด้านวิทยาศาสตร์ก็ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ และเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ ที่อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากยิ่งขึ้น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์นี้ได้ให้คุณประโยชน์แก่มนุษย์โลกอย่างมหาศาล และในขณะเดียวกัน หากมนุษย์นำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ในทางลบก็สามารถก่อให้เกิดความเดือดร้อนได้เช่นกัน ดังเช่นภัยจากสงคราม ซึ่งมนุษย์ได้คิดค้นอาวุธนานาชนิด และในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำลายมนุษย์ด้วยกันเองก็เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง ฉะนั้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จึงควรปลูกฝัง

ไปพร้อม ๆ กับจริยธรรมและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่พึงประสงค์

✓ ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเกิดปัญหาขึ้นตลอดเวลา เช่นปัจจุบันนี้ ความคิดสร้างสรรค์ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน ทั้งจะเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดีและเหมาะสม ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่บุคคลในสังคมยุคใหม่จึงน่าจะเป็นเป้าหมายหนึ่ง ที่ควรส่งเสริม (เพ็ญ เรียงจันทร์ 2521 : 2) โดยเปิดประตูทางการสื่อสาร ระหว่างบุคคลให้มีอิสรภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้คนกล้าแสดง กล้าคิด พ่อแม่ไม่ควรสกัดกั้นความคิดเห็นของเด็ก ครูควรเน้นให้เด็กคิดสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ ไม่นิ่งฟังครูทุกคนเดียวแล้วจบไปท่องจำ

✓ เกล (Gale 1966 อ้างถึงในประณีต มาลัยวงษ์ 2522 : 4) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพที่อาจส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ แต่ถ้าไม่ได้รับการเอาใจใส่ตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว ความสามารถด้านนี้ก็จะไม่พัฒนาขึ้น อาจหยุดชะงักหรือฝ่อไปในที่สุด และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย โดย อารี รังสินันท์ (2520 : 1) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงนั้นจะต้องได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะสมรรถภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ให้ได้พัฒนาอย่างเต็มที่ตั้งแต่ในวัยเด็ก การเรียนการสอน ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนต่างมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ครูและผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้เด็กได้ใช้ความสามารถในด้านนี้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ได้แก้ปัญหา และได้สร้างผลผลิตใหม่ ๆ ตามกำลังความสามารถของเขา โดยผู้ใหญ่สนับสนุนแนะนำและคอยให้กำลังใจ ก็อาจเป็นวิธีการที่จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กได้

✓ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอาจทำได้หลายวิธี โดยทั่วไปยอมรับกันว่า การสอนที่สนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กคิดตามความสามารถของเขาอย่าง

อิสระ มีการเร้าหรือกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบด้วยตนเอง ปกติให้เด็กคิดอย่างมีเหตุผล จะสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ นิทานจึงน่าจะเป็นสื่อที่ดีในการกระตุ้นหรือพัฒนาเด็ก ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่า ตามธรรมชาติเด็กทุกคนชอบฟังนิทาน จะเห็นได้ว่าบ่อยครั้งเด็ก ๆ ปรบเร้าให้ผู้ใหญ่เล่านิทานให้ฟัง แม้จะต้องยอมปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องการ เพื่อแลกเปลี่ยนกับนิทานที่ผู้ใหญ่จะเล่าให้ฟัง แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่เล้าช้าแล้วช้าอีก และเด็ก ๆ อาจจะทักท้วงเมื่อผู้ใหญ่เลิกไปจากเดิมแล้วก็จะช่วยเสริมให้ถูกต้องเหมือนกับที่ได้ฟังครั้งก่อน ๆ ในสมองของเด็กล้วนเต็มไปด้วยเรื่องราวการผจญภัยอันตื่นเต้นสนุกสนาน นิทานแต่ละเรื่องล้วนมีส่วนช่วยให้เด็ก ๆ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการอันกว้างไกล นอกจากนั้นจะช่วยให้เด็กได้รู้จักโลกจากแง่มุมเล็ก ๆ น้อย ๆ จากนิทานที่ได้ฟัง ทำให้สามารถตัดสินใจได้ ในด้านการฟัง ด้านการแสดงออก และการสนองตอบต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องอันจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์/อย่างไรก็ตามนิทานมีหลายประเภท สมบูรณ์ จึงขมามันท์ (2522 : 31 - 38) ได้แบ่งนิทานออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ นิทานปรัมปรา นิทานชาดก นิทานท้องถิ่น นิทานเกี่ยวกับเทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับสัตว์ และนิทานเกี่ยวกับการผจญภัย นิทานแต่ละประเภทจะให้คุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ แก่ผู้ฟังแตกต่างกันออกไป จึงควรศึกษาดูว่า นิทานประเภทใดช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กมากที่สุด

ในบรรดานิทาน ทั้ง 6 ประเภทนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นิทานปรัมปรา นิทานชาดกหรือนิทานท้องถิ่นก็ดี เป็นเรื่องราวที่ห่างไกลจากตัวเด็ก เมื่อเด็กฟังแล้วอาจจะไม่เกิดจินตนาการตามเรื่องราวที่ได้ฟัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษานิทานที่มีเนื้อหาเป็นกลาง ๆ และสามารถแยกลักษณะแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในนิทาน 3 ประเภทหลัง ได้แก่ นิทานเกี่ยวกับเทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับสัตว์ และนิทานเกี่ยวกับการผจญภัย

อนึ่ง นิทานทั้ง 3 ประเภทแรก คือ นิทานปรัมปรา นิทานชาดก และนิทานท้องถิ่น ก็มักจัดเข้ากลุ่มเดียวกับนิทาน 3 ประเภทหลังได้ เช่น นิทานปรัมปราหรือนิทานชาดกจะเกี่ยวกับเรื่องของสัตว์หรือเทพนิยาย ส่วนนิทานท้องถิ่นอาจเป็นเรื่องในเชิงผจญภัย เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเภทของนิทาน ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม

สมมติฐานของการวิจัย

นิทานทั้งสามประเภท ให้ความคิดสร้างสรรค์ต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ทดลองเจ้านิทานเพียง 3 ประเภท ได้แก่ นิทานเกี่ยวกับ
เทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับสัตว์ และนิทานเกี่ยวกับการผจญภัย
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 เป็นนักเรียนที่มีอายุ 8 ปี ถึง 10 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่สามปีการศึกษา 2527 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
 - 2.2 เป็นนักเรียนซึ่งมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีทุกกลุ่ม
ประสบการณ์ เกณฑ์เฉลี่ย 2.5 - 3.00 ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความสามารถปานกลาง
สาเหตุที่เลือกศึกษาประชากรกลุ่มนี้ เพราะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่าเด็กที่มีความสามารถ
ในการเรียนระดับเก่ง และอ่อน
3. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึง อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา-มารดา
หรือผู้ปกครองของนักเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ถึงแม้จะไม่ได้ศึกษาอยู่
โรงเรียนเดียวกัน แต่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน มีความคล้ายคลึงกันทุกองค์ประกอบ
ของการจัดการเรียนการสอน และสภาพสิ่งแวดล้อม จึงถือว่า กลุ่มตัวอย่างประชากร
ทั้ง 3 กลุ่ม มีความสามารถในการฟังนิทานใกล้เคียงกัน

คำจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยไม่สามารถใช้เวลาทดลองให้นานกว่านี้ได้ เพราะมีเวลาจำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมความรู้จากตำรา เอกสาร วารสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และนิทานประเภทต่าง ๆ
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ
 - 2.1 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ 4 ฉบับ
 - 2.2 รวบรวมนิทาน 3 ประเภท ได้แก่ นิทานเกี่ยวกับเทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับสัตว์ และนิทานเกี่ยวกับการผจญภัย คัดเลือกมาประเภทละ 20 เรื่อง นำมาจัดทำบัญชีนิทาน
3. นำเครื่องมือในการวิจัย ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาตรวจสอบ
 - 3.1 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
4. ท่าน ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข
 - 3.2 นำนิทานทั้ง 3 ประเภท ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาตรวจสอบประเภทละ 4 ท่าน เพื่อให้คะแนนแสดงปริมาณความคิดสร้างสรรค์ ตามเกณฑ์ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อคัดเลือกนิทานเพียงประเภทละ 15 เรื่อง
4. สุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 90 คน
5. แบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อรับฟังนิทานกลุ่มละ 1 ประเภท ได้แก่ นิทานประเภทเทพนิยาย ประเภทสัตว์ และประเภทผจญภัย ประเภทละ 15 เรื่อง
6. เตรียมการทดลองเล่านิทาน และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดทำตารางเวลาเล่านิทาน จัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน เช่น หุ่นมือ รูปภาพ ของจริง หุ่นจำลอง เทป พร้อมทั้งส่งหนังสือติดต่อบุคลากรจังหวัด นายอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนที่จะไปเก็บข้อมูล
7. นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ฉบับ ไปทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเล่านิทาน (Pre test) กับกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งช่วงไว้ 7 วัน จึงทำการทดลองเล่านิทาน ทุกวัน ๆ ละเรื่อง ใช้เวลา 3 สัปดาห์
8. หลังจากเล่านิทานครบ 15 เรื่องแล้ว ทั้งช่วงไปอีก 7 วัน จึงทำการวัดความคิดสร้างสรรค์หลังการเล่านิทาน (Post test) ด้วยแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

ชุดเดียวกัน

9. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำผลการพินิจนิทานจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการเล่านิทาน มาวิเคราะห์หาค่า t และวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

(Analysis of Covariance)

10. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นิทาน	หมายถึง เรื่องสมมติซึ่งถูกเป็นเรื่องราวขึ้นด้วยจินตนาการ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสนองความปรารถนาบางประการ ของชีวิตเด็ก
ประเภทของนิทาน	หมายถึง การแบ่งนิทานออกตามประเภท
นิทานเกี่ยวกับเทพนิยาย	หมายถึง นิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวสำคัญ เช่น นิทานเกี่ยวกับพระอินทร์ เมฆลารามสูร เป็นต้น
นิทานเกี่ยวกับสัตว์	หมายถึง นิทานที่มีสัตว์พูดได้ มีความคิดหรือการกระทำ อย่างมนุษย์ เช่น เรื่องกระต่ายกับเต่า ราชสีห์กับหนู และเรื่องในนิทานอีสป เป็นต้น
นิทานเกี่ยวกับการผจญภัย	หมายถึง เรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้ ผจญภัย แสดงถึงความกล้าหาญของตัวละคร ซึ่งอาจเป็นคนหรือสัตว์ก็ได้ เช่น แจ็คผู้ขายยักษ์
ความคิดสร้างสรรค์	หมายถึง ความสามารถในการมีความคิดเห็นใหม่ ๆ แล้วแปรความคิดนั้นออกมาเป็นการกระทำหรือผลผลิต อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่แปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของในระดับต่าง ๆ กัน และความคิดสร้างสรรค์นี้สามารถพัฒนาขึ้นได้ ถ้าจัด สภาพการณ์ให้เหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เป็นแนวทางแก่ครู และผู้ปกครอง ในการเลือกนิทานเพื่อส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์ให้แก่เด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย